

Renata Guza-Kiliańska
ekonomistka, specjalista z zakresu prawa pracy
i ubezpieczeń społecznych

Mariusz Makowski
doradca podatkowy

Wstęp

29 stycznia 2022 r. weszły w życie zmiany w ustawie o cudzoziemcach i ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zmiany mają na celu usprawnienie procedur związanych z legalizacją pobytu cudzoziemców.

Zmiany w przepisach dotyczących cudzoziemców wprowadziły również przepisy związane z epidemią COVID-19.

Zatrudnianie cudzoziemców w Polsce, szczególnie spoza Unii Europejskiej, jest znacznie bardziej skomplikowane i czasochłonne niż zatrudnianie Polaków.

Za cudzoziemca uważa się każdą osobę, która nie posiada polskiego obywatelstwa. Jednak cudzoziemców w zakresie zatrudnienia w Polsce trzeba podzielić na dwie grupy.

Jedną grupę stanowią obywatele Unii Europejskiej (oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG, czyli Islandii, Norwegii, Liechtensteinu), a także Szwajcarii. W ich przypadku mamy daleko idące ułatwienia i brak barier, jeżeli chodzi o przyjazd, pobyt i podejmowanie pracy w Polsce.

Drugą grupę stanowią obywatele państw trzecich (spoza UE i EOG). W ich przypadku procedury są dużo bardziej skomplikowane. Znacznie więcej obowiązków czeka też pracodawców. Sam przyjazd takiej osoby do Polski w większości przypadków będzie uzależniony od uzyskania wizy przez cudzoziemca.

Jednak zezwolenie na pracę nie jest wymagane w przypadku cudzoziemca spoza UE będącego obywatelem jednego z sześciu państw: Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji, Ukrainy. Dotyczy to cudzoziemców wykonujących pracę, która nie jest jednocześnie pracą sezonową, przez okres do 24 miesięcy.

Niniejsza publikacja omawia cały proces zatrudnienia i rozliczania cudzoziemca: jego przyjazd i pobyt, podjęcie pracy (zezwolenie na pracę, procedury uproszczone), obowiązki pracodawców wobec cudzoziemców w zakresie podatków i składek ZUS.

1. Przyjazd i pobyt cudzoziemców w Polsce

1.1. Wjazd do Polski cudzoziemców w okresie epidemii COVID-19

Na granicach wewnętrznych Polski nie są prowadzone kontrole graniczne. Granicę można przekraczać w dowolnym miejscu zarówno na kierunku wjazdowym, jak i wyjazdowym z Polski. Obostrzenia, w tym ograniczenia dotyczące wjazdu cudzoziemców do Polski, wciąż obowiązują na granicy zewnętrznej.

1.1.1. Warunki wjazdu na terytorium Polski

Obecnie przejście graniczne na kierunku wjazdowym do Polski mogą przekraczać tylko osoby określone w § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych. Są to:

- 1) obywatele RP;
- 2) cudzoziemcy, którzy są małżonkami lub dziećmi obywateli RP albo pozostają pod stałą opieką;
- 3) cudzoziemcy posiadający Kartę Polaka;
- 4) członkowie misji dyplomatycznych, urzędów konsularnych i przedstawiciele organizacji międzynarodowych oraz członkowie ich rodzin, a także inne osoby przekraczające granicę Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie paszportu dyplomatycznego;
- 5) cudzoziemcy mający prawo stałego lub czasowego pobytu na terytorium RP, tj.:
 - a) osoby posiadające kartę pobytu wydaną ze względu na:
 - zezwolenie na pobyt czasowy,
 - zezwolenie na pobyt stały,
 - zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE,
 - zgodę na pobyt ze względów humanitarnych,
 - status uchodźcy,
 - udzielenie ochrony uzupełniającej,
 - b) osoby posiadające:
 - zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE,
 - prawo stałego pobytu obywatela UE,
 - zgodę na pobyt członka rodziny obywatela UE,
 - zgodę na pobyt stały członka rodziny obywatela UE;
- 6) cudzoziemcy posiadający prawo do pracy na terytorium RP, którzy jednocześnie re-alizują/wykonują pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub podczas kontroli granicznej przedstawiają dokumenty, z których wynika, że podjęcie przez nich pracy rozpocznie się niezwłocznie po przekroczeniu granicy.

Cudzoziemcy należący do tej kategorii osób powinni podczas kontroli granicznej przedstawić dokumenty potwierdzające, że posiadają aktualny dostęp do krajowego

rynku pracy oraz że aktualnie korzystają z tego dostępu, tzn. wykonują pracę w Polsce albo prowadzą działalność gospodarczą na obszarze naszego kraju.

Możliwość wjazdu cudzoziemców z prawem do pracy na terytorium RP dotyczy również osób, które przekraczają granicę państwową wcześniej – przed momentem rozpoczęcia pracy określonym w dokumencie na wykonywanie pracy, w zw. z koniecznością realizacji obowiązku odbycia kwarantanny.

1.1.2. Przedłużenie pobytu w ramach ruchu bezwizowego, na podstawie wiz oraz dokumentów pobytowych wydanych przez inne państwa obszaru Schengen

Przepisy ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: ustawa o COVID-19) wprowadziły wiele szczególnych rozwiązań prawnych, mających na celu m.in. uporządkowanie problemów związanych m.in. z legalnością pobytu cudzoziemców na terytorium Polski po ogłoszeniu stanu zagrożenia epidemicznego. Wspomniane rozwiązania obejmują:

- 1) przedłużenie z mocy prawa upływających w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii okresów ważności zezwoleń na pobyt czasowy – do 30 dnia następującego po dniu odwołania tego ze stanów, który obowiązywał jako ostatni (art. 15zd ust. 3 ustawy o COVID-19);
- 2) przedłużenie z mocy prawa okresów pobytu i okresów ważności wiz krajowych w przypadkach, gdy ostatni dzień okresu pobytu na podstawie takich wiz wypadałby w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii – do 30 dnia następującego po dniu odwołania tego ze stanów, który obowiązywał jako ostatni (art. 15zd ust. 1 ustawy o COVID-19); posiadacze wiz krajowych zachowują prawo do przekraczania granicy państwowej oraz pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, a także przez 30 dni po odwołaniu tego ze stanów, który będzie obowiązywał jako ostatni;
- 3) uznanie za legalny z mocy prawa pobyt cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w przypadkach, gdy w dniu, od którego po raz pierwszy ogłoszono stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, przebywali oni na tym terytorium na podstawie krótkoterminowych tytułów pobytowych, tj.:
 - a) w ramach ruchu bezwizowego,
 - b) na podstawie wiz Schengen wydanych przez organy polskie,
 - c) wiz Schengen lub wiz długoterminowych wydanych przez inne państwa obszaru Schengen,
 - d) dokumentów pobytowych wydanych przez inne państwa obszaru Schengen,
 - e) wiz długoterminowych lub dokumentów pobytowych wydanych przez państwa członkowskie Unii Europejskiej, które nie są państwami obszaru Schengen (gdy zgodnie z prawem Unii Europejskiej takie wizy lub dokumenty uprawniają do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

– od dnia następującego po ostatnim dniu legalnego pobytu wynikającego z tych tytułów do upływu 30 dnia następującego po dniu odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, w zależności od tego, który obowiązywał jako ostatni (art. 15z¹ ust. 1 ustawy o COVID-19).

Powyższy przepis (art. 15z¹ ustawy o COVID-19) wywiera skutek jedynie wobec ww. dokumentów, których posiadacze przebywali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w dniu, w którym po raz pierwszy ogłoszono stan zagrożenia epidemicznego w zw. z zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 i nie jest on równoznaczny z przedłużeniem którejkolwiek z ww. wiz czy dokumentów lub przedłużeniem dopuszczalnego pobytu w ramach ruchu bezwizowego.

Skorzystanie z tej podstawy prawnej pobytu na terytorium nie jest w żadnym wypadku uzależnione od składania jakichkolwiek wniosków, wydawania zezwoleń czy dokumentów, a dla zaistnienia tego skutku nie jest wydawana żadna decyzja administracyjna. Nie ma potrzeby uzyskiwania przedłużenia wizy w trybie przepisów ustawy o cudzoziemcach.

1.1.3. Przedłużenie pobytu na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy, zezwolenia na pracę, kart pobytu oraz inne

Przepisy ustawy o COVID-19 przewidują także:

- przedłużenie z mocy prawa okresów ważności zezwoleń na pracę i zezwoleń na pracę sezonową oraz okresów dopuszczalnej pracy na podstawie oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi, wpisanych do ewidencji oświadczeń – do 30 dnia następującego po dniu odwołania tego ze stanów, który obowiązywał jako ostatni (art. 15zzq ustawy o COVID-19);
- umożliwienie zmiany warunków wykonywania przez cudzoziemców pracy określonych w zezwoleniach na pracę, zezwoleniach na pracę sezonową, oświadczeniach o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi, wpisanych do ewidencji oświadczeń, zezwoleniach na pobyt czasowy i pracę, zezwoleniach na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, zezwoleniach na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa lub zezwoleniach na pobyt czasowy w celu mobilności długoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż, w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa, jak również w dokumentach załączonych do zawiadomienia o zamiarze korzystania z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż, w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa – jeżeli ta zmiana stanowi wynik skorzystania przez podmiot powierzający wykonywanie pracy (względnie przez jednostkę przyjmującą mającą siedzibę na terytorium Polski) z poszczególnych uprawnień mających na celu ochronę miejsc pracy w warunkach kryzysowych oraz przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2 (art. 15z⁵ ustawy o COVID-19);